Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Aus einer kirchenrechtlichen Schrift - Cod. Ettenheim-Münster 426

[S.l.], [17. Jahrh./18. Jahrh.]

II. Aus einer kirchenrechtl. Vorlesung

urn:nbn:de:bsz:31-137912

Visual Library

Em 426
II

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch
Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

ō ieiunii . limitat laynam dicēs habendā racōe 1
temporis pcitoris ita ut ~~mai~~ longius se ext̃e tra
hat breuius vnde eū pcare putat qui ex ꝯ
go ō ieiunii hora ja abit ~~in lo~~ ~~prand~~ de
locū ieiunii 2da vel 3ia hora venit si sanguinē abiat
ieiunat ē. si post prandiū ex loco ō ieiunii
in locū ieiunii eat si sit in suo domicilio ieiu
nii et maiori parte tēporis in illo mense ab
hueris ad ieiunii dēt ille habere aliquā
iustā causam proficiscendi vbi lex ō seruatr
VI quid de vagis sentiendū qui nullū hent domiciliū
Idem sentiendū quid de pegrinis ō tenētur
vbi proprijs legibus ga generalis oregula est
ex cap de foro ꝯmp neminē sortiri forū nisi
domicilio ꝯ [illegible] vel ratione delicti vel ratiōe
ꝯtractus quare vagi ō tenēt et ex bj
episcopali ꝯ pcepto [illegible] fideli sunt solo iure cōi
obligati . ob delicta tn̄ ꝯsuetudo intendunt
ut puniant ō tn̄ pegrini eos ideo in eius
sortiri iurisdictione . qa dē loquitr de iis et
~~vagis~~ pegrinis eodem modo . melius tn̄ ē
[illegible] ambrosi obliud more [illegible] semper [illegible]

quomodo a praecepti obligatione
excusemur

1 quatenus metus excuset. Non est quam peccare liceat
ob metum alicuius rei id non in negat[iva] licet 2
metum ... metum cadentem in constantem virum
praecepta ut intrinsece mala prohibentia a ob nullo
metu licet transgredi quia implicat ...
contra agere sic etiam naturalia praecepta negativa o-
gat
3 multa invitis naturalibus cum vitae periculo non obligant
ut ... restituere alienum ... implere eleemosy-
nam extreme indigenti dare non obligat sub periculo
tali item ... a iudice de furto interrogatus cum
legitime ... tacere potest ob periculum ... famae ...
qui ob metum reverentialem ... ... tam ... [illegible]
o ... professione professio nulla est
ordinationis metu ... tenet ... continere
4 posset Deus nos cum periculo vitae ... obligare
Math. 28 data est mihi omnis potestas ... ... tam
quando non ... ... professione ...
mathathias sabbato pugnavit ... 40 annis ...
circumcisi non sunt ... carnibus incommodis iudaei
... in extremam necessitatem ... potuisset et ...
... humanis ... ... liceret. potest ... ...
... ... sumere et a calice
... abstinere. Etc.

hac exempla adde cum carthusiani moneat obediē 2
tiā vi voti ad id teneh et doctissimi carthusiani
servat strictissime et nec pontificebant qui
ssia cum vō pspecta habeant omnino abrogarunt

excusat ne impotē ab observatione praecepti
difficultate cum magna ē reddunt impotē unde
nec excusant pa impoē excusat unde nil
habēs nec soluere nec restituere teneh quia
quam qui ignorantia inuincibili oblivione inculpata
pata labeat ide qui vacare uti ē pt ad lege
ē teneh excusat a horis canon grauis in
firmitate occupatio gravis quod differre ō possit,
vel scandalo vel damno omitti nequeunt ut
si gessio ægroti audienda si tumultus sedandus
si sacerdos exec se si duo praecepta concurrat
et unum tm possit observari illud dēt observa
ri quod magis obliget, obligat aut ma praeceptum
ceptum magis diuinum positiuo hoc magis
humano, pa naturalē magis quā ēē negati
vagum affirmatiue. si praecepta videntur aequalia
quod placet. si parum unum excedat vemali
ter peccabit observans aliud neglecto grauiori
magis stringit lex succurrendi parentibus in extre
ma necessitate quā voti religionis, qui vouit
abstinere a vino factus sacerdos teneh vino

aliusq[ue] prius ...

liberatus sive solutus accidentali praecepto ad ei[us]
[princi]pale tenetur c[um] n[on] accessorium trahit principa[le]
et non e contra. unde in die ieiunii iussu[m] de eadem ...
[pr]andium tenetur postea ieiunare reliquo te[mpore]
qui ad unicam sacram accesserit ad praedicationem
aliquam tenetur audire si a[utem] videat se in
ut praedicatione debere abire ad nil tenetur
Si praeceptum sit de re dividua et si coniugat in
singulas partes praecepti cadat si e possib[ile]
una ad aliam parte tenetur. qui p[otes]t per parte[m]
tantum quadragesimae ieiunare tenetur. qui vo[vit]
castitatem et accepit uxorem tenetur reddere de[bi]
tum c[um] petere ...
Si praeceptum sit de re individua [sive] ut in
[ali]qua parte substantia eius servari nequeat qui a par[te]
servare nequit ad nil tenetur. unde qui [non]
ieiunii praevidet se posse post prandium fr[an]
gere ieiunium c[um] tenetur mane ieiunare
qui invenit necessaria si e totalis possib[ilitas]
tenetur ad partem. si tamen pars secunda e [quae]
servari [potest] exigua tenetur ad reli[quum]
ut qui c p[otes]t a parvo ieiunio ma[ne]
abstinere tenetur nihilominus reliquo
ieiunare. item sacerdos prohibere officium ...
... ... exceptis ...

V. [illegible] ...
humano diligenti inquisitione facta ē tenetur con-
gruenter quod lex nō sufficienter proposita aū
nota ē obligat, licet g dubitet speculative tamen
certus ē practice si ē tenenti conservare datam. 3
sciens legem latam dubitat an recepta sit ...
tutior pars sequenda ē aliās privanda ipsi ē
exceptio unde dubitans an teneatur restituere ...
[illegible] indirecte tenetur. ite sciens debere dubi-
tat an de causa excusatus teneatur solvere. Si quis
probabiliter putet ob aliquam causam deliberandi ad
opinionem recurrendum in qua iudicium probabile ...
in casibus moralibus sufficiet ... certo

V. An bona intentio opus malum excuset ...
... quod modicum fermenti totam massam corrumpit et
... bonum ... ex integra causa ... 3.
... licet facere mala ut eveniant bona. unde
ē licet duellum committere ad religionem defen-
dendam ē licet furari ad dandam eleemosynam
ē licet indignis data ... ... ordi-
... debet rapere, nisi ius ... ta...
exempla tantum habet ... nec ... facit quod
intentio mala faciat bonum opus, malum
ē nō sequitur contra quod bonum est ex inte-
gra causa modicum fermentum ... unde ē mi-
nus fur ē qui ad eleemosynas ... dandas fura-
tur quam alter nec refert 2 ... ...

3 posset habere

quertendi quam probabilior sententia est eius quam pe

care.

VIII De consuetudine introducta vel abroga

Lex legem consuetudo est jus moribus institutum quod

pro lege suscipitur, triplex est secundum, contra

et praeter legem prima approbat legem 2da est iuris

constitutiva tertia tantum consuetudinis quae est iuris abro

gativa

legitima consuetudo potest novam facere, abrogare vel

tere vel interpretari dubiam, ut autem sit legitima

debet esse rationabilis, praescripta, a maiore

parte frequentata, unde accipe benedictionem

cinere et ad pulsationem mariam non obligat

introductas consuetudines debet esse habiles

unde infantes non possunt introducere nec

laici pro sacerdotibus et regimine eccl

consensus superioris saltem longo tempore

consuetudo iuri naturali non potest derogare quia

est immutabile nec divinae positivae quia

inferiores non possunt derogare sup

erioris tali legi, legem autem humanam quae

ecclesiasticae possunt abrogare positiones dicti

conditionibus, nec refert quod fiat contra su

periore quia superior est hoc quem consuetudinem

vel consentit.

alicui praecepto iuris cert[?] derogatur et ve[illegible]
niat ad locum ubi servetur tenetur servare 4
ut si quis hispanus veniret in germaniam, c[illegible]
sabbato carnis vesci quia talia privilegia loca-
liam[?] personalia sunt. De caetero non tenentur pere-
grini legibus propriis loci in quo sunt si non inhabita-
di sed hospitandi causa sint, cessante scandalo [illegible]
ad obligandum legibus requiritur iurisdictio ob
brevem moram non habet aliquis iurisdictionem q[illegible]
non habent leges [illegible]. item tales leges sunt a[illegible]
ne territorio et inhabitantibus tantum fixe obligat
non cap. ultimo de foro compet. dicitur si peregrinus neque
domicilium habet neque degit neque contraxit in
loco, ubi reus forum non sortitur. unde veniens
aliunde Moguntiam in festo S. Georgii nec ad
missam tenetur et laborare potest contra loci consue-
[illegible]
Quod S. Aug. et Ambrosius [illegible] videtur scribere
[illegible] die [illegible] est vel loqui de eis qui inha-
bitandi causa in loco sunt qui puniunt peccantes
peregrinos vel ob scandalum vel quia contraria
sententia est probabilis. Secundum [illegible] ob scanda-
[illegible] peregrinus sortitur forum loci [illegible]
iure puniri. Quod leges tales dicuntur locales
et territoriales, in [illegible] in subditos iurisdi-
[illegible] inhabitantes [illegible]

18 Ob. dicen[illegible] [illegible] ideo quod cum grav[i]
debere sed haec regula locum habet quando onera ex
propria institutione sit annexa commodis ut
in ecclesiastico beneficio et haerede facto vi[rtute]
testamenti qui ieiunavit 4 septimanis tunc veni[t]
in locum ubi sit absoluta quadragesima (ob ca-
rum vinarum) poterit comedere carnes cum
hominibus loci illius. item si aliquis suam
quadragesimam absolverit et vadat ad locum ubi
necdum est absoluta potest aliis abstinentibus carnes
vesci cessante scandalo.
V An peregrini sui domicilii legibus absoluti teneantur
[illegible] quae ad loca subditos sit afficiat immediate loca
et ex eo in habitatores transit excipiendi sub prae-
lato sunt religiosos qui ob rationem ubicunque fue-
rit praelati leges stringunt. item nisi statutum
respiciat rem in territorio sitam vel commodum
ut nequis loca infecta adeat, ne mercaturam ex-
tra exerceant. V praeceptum quadragesimae videtur
deri afficere personas et omnia loca immediate
unde fidei haec solutio abicio ex uno loco in ali-
um iam dicta illegenda [illegible] si sit essent praeditus privi-
legiatus ideo si quis in statum carnes habeat
ut ergo cum haec responsione licet lex esset communis ubique lo-
cum v.g. annum [illegible] si privilegium esset ut
tota quadragesima satisfieri posset et aliqui[s]

Dub VIII

An per dispensatione possint tolli obligationes legibus

In lege naturali nec Deus quidem potest dispensare quia intrinsece mala sunt. papa non potest in lege evangelica dispensare sine speciali commissione Dei. Ita D. Thom.

Dispensatio legis ad solum legislatorem et inferiorem spectat. potest tamen inferior dispensare in praeceptis a iure latis ut ratione consuetudinis praescriptae, ratione gravis necessitatis, item ratione multitudinis, sine causa dispensans valide quidem sed cum peccato dispensat, valet de qua author est, peccat quando alius invalide facit et aperit viam abrogationi legis.

Caput De modis quibus quis obligatur

Ipso tamen modis violat praeceptum (ne peccat) praeceptum transgrediens potest ex proposito vel studio, vel voluntate, ipse quo ore ore est peccatum mortale si ex genere nisi ratione imperfectionis deliberationis et levitatis materiae aut imperfectionis iudicii et rationis.

Praeceptum eum violat iubendo consulendo et iussio consilium consensus palpo recursus participans mutus non obstans non manifestans

Et affectione displicentiae de actu virtutis potest esse peccatum mortale sed non si quis doleat se dedisse eleemosynam qua posset in se convertere est peccatum mortaliter, ita si quis doleat de morte alicuius iniuria ut Christus ipse de sua morte doluit

[illegible] tibus in prava obta prohibiti ? diversa petita
R. si numerice distincti actus exterior [illegible] sit tamen mora
lis vel siquis una actione [illegible] occidit unum petitum
est si actum sit formaliter ut si proponas homi
cidium [illegible] furari sit furari diversis vel per
[illegible] furtis &c. vide text

+ quomodo differt [illegible] qui animo [illegible]
[illegible]. R. petita qui animo [illegible] solum interius
[illegible] multiplicata que [illegible] ex terminatione [illegible]
ut homicidio fornicatio &c. [illegible] multiplicari
per repetitionem propositi [illegible] efficacitatem [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible] proposito [illegible]
at [illegible] propositi [illegible] factus illud [illegible]
bat numerum petitum [illegible]. sufficit tamen temporis mora
[illegible] quod de [illegible] dicitur intelligendum cum [illegible]
[illegible] impedit ne [illegible] vel omissio [illegible]

V. [illegible] omissionem culpabilem [illegible] sit petitum [illegible]
an distinctum. R. si actus est causa omissionis est petitum
[illegible] causa petiti est petitum [illegible] est causa [illegible]
[illegible] temporis [illegible] est petitum
[illegible] incompossibile [illegible] precepti causa
omissionis [illegible] in illa [illegible] tamen est petitum
distinctum quia est [illegible] [illegible] unde sola
omissione [illegible] sufficit nisi quis aliquid [illegible]
[illegible] affectus vel paratus [illegible] offendere, ut [illegible]
[illegible].

VI. an plura precepta simul transgrediens plu
ra petita faciat. R. [illegible] hac 2 [illegible]
[illegible]

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

cum ubi e[st] hoc privilegium [...]

e enim ser hec scriptura licet nocim ad propriu[m] 6
victoriam egent venereum, p[ro] volet item in lege
cum si. dicit in eo loco ubi quis peregrinat e
vigeat quia ad lex usu eo loco abrogata sit
nemine ligat. unde. ubi tridentinum o e[st] re
ceptum matrimonium sine parocho et testib[us] ubi quis
contrahit. item peregrinos in Castelle regno intes
tinis contra coem legem vesci posse. item medi dam
4 primis dieb[us] quadragesimae posse carnib[us] vesci
pot quis in suo loco obligatus ieiunio festo ~~et~~ in
ad aliud ea ibi o ieiunare festum e[st] serva
re &c. item exiet e loco ubi ieiunat et venit
in alium ubi o ~~ieiu~~ ieiunat pervenit ubi ieiu
nare o tenet. contra qui dicit ex loco ubi o
ieiunat in eum ubi ieiunat ante discessum pot
comedere carnes et si antequam pervenit ad
locum ieiunii violaverit ieiunium o tenet
ad illud tenet tu si o violavit, ubi ergo cum
~~vel a~~ a carnibus abstinere debet quia preceptum
ieiunii individuum e[st] a carnib[us] et individuum
toties quis peccat quoties in die comedit semel
tamen recipit frangere ieiunium. habet aber
sanavio venia legendi libri prohibitos ubique legere
pot, ~~habet~~ quia e[st] personale etiam papa delegata

…es Carthusia habet privilegium si hoc
personale non locale sit

VI An extra proprio territorio abeuntes antequam obli…
sub territorii legibus satisfacere teneantur

qui vg in festo S. Georgii Molshemio mane abit
dio tenetur audire sacrum de abitu … iu
somnes, capes Hanau tenetur in hoc praecepto
quis implere quamprimum potest. et si praevideat se
postea non posse ob impedimentum et mala mores
legislatorum secundum … … non tenetur …
… … manifestet … tamen mane tene
batur audire q: obras … probabile et secum
in praxi. Si quis ex loco ubi non ieiunatur in logum
ieiunii eat, potest comedere et quidem carnes, si …
cet in meridie sit ad locum ieiunii veniens
Si quis ex loco ieiunii in locum non ieiunii eat
et eo sciat se perventurum ~~ante~~ potest tamen
ientaculum quam exeunt ~~ad~~ obligatione ~~sumit~~
sumendi unicam refectionem cum sit perventu
rus ad locum qui non plures uno die comed
pt, non tenetur tamen semel imo potest et
prandere domi quando eodem die veniat ad
locum non ieiunii sufficiat … quod mo
raliter certus sit de casu exinde, a ieiu
nio

mis mutilacionis racturos magnus bonor[um] 7
plus accedat Reip[ublicae] aut bono co[mmun]i qua[m] vite conservatio sic
belli Dux precipit militi sub pena mortis sta-
tionem servare et pontifex sacerdoti predicare
nisi item legis transgressio legis in contemptum
legislatoris aut potestatis fidei religionis cessura
sit aut detrimentum, teneti non tenetur quis ad
legem cum periculo mortis. unde Eleazarus maluit
mori quam carnes edere et sic intelligendus Augus-
tinus cum dicit ceterus moriendum quam idolothitis uti.
ex dictis colligitur excommunicatum non teneri cum peri-
culo infamie grauibus incomoditatibus se abstinere a tem-
plo communicatione fidelium sed cum eodem periculo
non teneri non excommunicatus cum excommunicato non
communicare. metu mortis a horis canonicis quis
abstinere potest item potest sine veste vel libro sacro
celebrare modo legis contemptus absit. potest
eodem mortis metu externum actum matrimonii
cum consanguinea contrahere non consumare hoc
non est contra ius naturale illud contra ecclesiasticum
sic carnibus cum periculo vite tenetur a carni-
bus abstinere sic similes humanas leges licet
cum tenere obligent possunt tamen aliquando ob
conservationem alicuius religionis hic non
maa veti c maioris meriti quam vite conser[vatio]

[illegible]e vel bonum publicum vel privatum mor-
tem eligere licitum est vel eam recepturum.
ordinatus enim ad illius conservationem vitare ducere
requirit. duo in extremo necessitate habebis
remedium ad unius tantum conservationem puta unus alteri
cedere. aliquis puta pro principe suo et suo
amico mori. puta virgo potius mori quam
se permittere agnosci licet sciret moraliter
se in consensuram. puta quis pestifero cum periculo
mortis eius immediato gratia assistere, licet eum
mors certa sequatur. possunt milites in bonum
Reipublice vitam negligere immo aliquando debent
milites in navi navem possunt comburere
ut ipsi cum comburantur ne in potestatem hostium
veniat cum reipublice damno. viri boni qui
vitam laboribus et mortificationibus dei amore
vel solo abbreviant a peccato mortali
facile excusantur. aegroti item cibum sumere
qua difficile possunt non tenentur. item ii qui
iam iam moribundi in nuda humo collocari
e lecto extracti volunt. in obsidione est tenentur
comedere mures glires catos et ad vitam
conservandam non tenetur quis patriam solum
mutare quamvis medicus necessarium dicat.
Est tenetur mortem habere contra invasorem si est
possim sine gravi interitu effugere

§ De distinctione ad ignorantiam.

Ignorantia alia iuris ut si quis ignoret homicidium esse committendum alia facti ut si quis ignoret hoc loco esse prohibitum. Item alia est causa operis alia non est: 8
Item alia est invincibilis quae nec directe nec indirecte voluntaria ideo inculpabilis, haec dicitur etiam iusta invincibilis alia est vincibilis quae est directe vel indirecte volita et est culpabilis dicitur etiam iniusta culpabilis improbabilis vincibilis. Item alia affectata alia non affectata.

probabilis excusat non improbabilis quia illa involuntaria haec non. unde si quis potionem venenatam ex ignorantia invincibili non peccat nec carnem in medicina comedens ex ignorantia si carnes, denique vis ignorantia invincibilis excusat.

his signis ignorantia probabilis dignoscitur, primo si nulla notitia vel ratio dubitandi tum in particulari quam in universali occurrat. secundo si quis incepit quia causa nil dubitet de licitate nec ??? poterit. tertio si quis facit id quod debet ad acquirendam scientiam nec tamen potest habere quia ??? vel ??? ??? et ??? scire non ??? ??? in omnibus his est invincibilis ignorantia. si quis ??? viri docti tenent cuius meditatione assequi ??? potest ignorantia invincibilis sive causa operis sit sive concomitans est excusat.

operis moralis principia quaedam sunt per se nota quaedam ex his facile, alia difficile deducta. haec ultima a rusticis doctis et rudibus ??? ignorari possunt invincibiliter

... necessaria ad salutem ...
ab infidelibus et aliquibus christianis ignorari potest
alia vero sine culpa non ignorari potest.
ignorantia invincibilis excusat a poena quando deest
culpa. et ignorantia affectata non et poena et talis
peccatum meretur qui scit legem nescit autem poenam an-
nexam et peccat ex ignorantia, ferret ad poenam
vindicativam licet poenam ignoret suspendendum (excipe
censuram ecclesiasticam autem quae est venire ignorantia)
nisi fit negligentia crassa) et nisi sit
poena adeo gravis ut venerum serarum prohi-
bita sub poena capitis

De inadvertentia. Omnis inadvertentia
[invinci]bilis potest a mortali excusare. quia tollit cognitio-
nem malitiae sufficit tamen advertentia confusa
aut probabilitatis in apprehensione, est ipsa
et in iudicio utrumque et excusatio quam illa inappre-
hensione sufficit et non deliberatione, sine
advertentia in apprehensione, non est peccatum sine
... in actum cognitionis effectus facti ca-
... inadvertentia aut ignorantia probabili si est facti
sine praemissis, nec etiam debuerit praevidere
quod peccata non in hoc subest ... vel ...
peccatum inadvertentiae est peccatum nisi praeviderit
vel debuerit praevidere alias si haec praemissa
... deposuit peccatum et cum voluntarie indigna
... in causa.